

LIETUVOS KELIŲ MUZIEJAUS ISTORIJA

Lietuvos kelių muziejus arba labiau žmonėms žinomas, kaip Vievio kelių muziejus, buvo atidarytas 1995 m. spalio 19 d., minint automagistralės Vilnius–Kaunas 25 metų sukaktį. Muziejus įsikūręs Vievio miesto centre, valstybinės įmonės „Automagistralė“ patalpose.

Mintis apie Kelių muziejų kelininkų galvose brendo jau seniai. 1972 m. pradėti rinkti su kelių istorija susiję eksponatai – fotonuotraukos, darbo įrankiai, kelio ženklai. 1976 m. sukaupia minimali ekspozicija, kuri buvo demonstruojama Cėnrinėse autokelių ir tiltų laboratorijos patalpose Vilniuje, vėliau eksponatai perkelti į Kauną, „Orkeltiesimo“ sandėlius. Būta minčių muziejų statyti Jonavos rajone, Turžėnų gyvenvietėje, kur buvusi senojo pašto trakto (kelio) Peterburgas–Varšuva arklių keitimo stotis, bet Jonavos rajono Vykdomajam komitetui neskubant pritarti, šios minties atsisakyta. Nedidelę ekspoziciją pradėta rengti Vievyje, kelių statybos valdybos Nr. 6 patalpose. Galiausiai 1995 m. spalio 19 d., minint automagistralės Vilnius–Kaunas 25 metų sukaktį, atidarytas Kelių muziejus. Įsikūręs Vievio centre, valstybės įmonės „Automagistralė“ patalpose. Tuometiniu muziejaus vadovu buvo paskirtas Juozas Stepankevičius, anksčiau dirbęs KN-G, AB „Kelda“ direktoriumi, kuris apvažiavęs kone visą Lietuvą ieškodamas istorinę vertę turinčių mechanizmų, transporto priemonių, įrengimų, įrankių, statybinių medžiagų, naudojamų kelių ir tiltų statybose.

Šiuo metu muziejuje yra sukaupia daugiau nei 6000 eksponatų.

Muziejuje kaupiami eksponatai, atspindintys Lietuvos kelių istoriją nuo XIX a. iki mūsų dienų: kelių tiesimo ir tvarkymo įrankiai, kelio dangos pavyzdžiai, kelio ženklai, kelių žemėlapiai, sankryžų maketai, mašinos, vežimai, naudoti kelių tiesimui ir priežiūrai, nuotraukos, knygos, žurnalai bei kiti leidiniai lietuvių ir užsienio kalba.

Kelių muziejus Vievyje

Rusiškas buldozeris

Senas kelio numerio ženklas, šlagbaumas ir kiti eksponatai

Kelių muziejų lanko vietos gyventojai, buvę ir esami kelininkai, taip pat atvyksta grupės ar pavieniai žmonės iš kitų rajonų, mokinių ir studentų eskursijos. Pasitaiko svečių ir iš užsienio šalių.

Muziejaus lankytojas pirmiausia kviečiamas susipažinti su kelių tiesimo istorija: senaisiais įrankiais – kapliais, kirstukais, trombuotėmis, pleištais, vežimu „kalamaška“, naudotu pirmojo Žemaičių plento tiesime, kelininkų apavu, tarp kurių daugiausiai dėmesio sulaukia „čempės“ – senasis akmenskaldžio apavas, skirtas apsaugoti kojoms nuo smūgio skaldant akmenis, taip pat fotografijomis, menančiomis tarpukario, sovietmečio ir mūsų dienų istoriją.

Originalios formos metalinių konstrukcijų paviljone eksponuojama prieškarinė ir pokarinė kelių tiesimo ir priežiūros technika, pradedant arkliniu skreperiu ir dvivagiu plūgu, baigiant milžinišku rotoriumi sniego valytuvu. Vieni unikaliausių eksponatų – autentiškas kelių arklių traukiamas Genšelio firmos apie 1854 m. Vokietijoje pagamintas bitumo šildymo katilas, kūrenamas kelmais ir malkomis, 1926 m. JAV pagamintas traktorius „Deering“, 1942 m. karinis automobilis GAS MM, po karo šio modelio mašinos dirbo kelių sistemoje, atstatant sugriautus tiltus ir kelius.

Eksponuojami tiltų, viadukų, sankryžų, autobusų stočių, gamybinių bazių ir kt. statinių maketai, kelio ženklai. Lankytojai supažindinami su žymiausiais praeities ir dabarties kelių inžinieriais ir jų darbais. Stenduose pateikta informacija apie kelių vystymosi raidą nuo Gintaro kelio iki Žemaičių plento ir šių dienų magistralių Vilnius-Kaunas-Klaipėda, Vilnius-Panevėžys, VIA BALTICA.

Eksponuojama unikali prieš 100 metų Tilžėje išleista knygelė „Įrankis pagerinimui ir sutaisymui šosejų ir paprastų kelių“, žalvarinė lenta, nulieta tilto per Nemuną 1930 m. pastatymo proga.

Muziejuje daug statybos medžiagų, uolienu, mineralų, kristalų pavyzdžių, atvežtų iš įvairių pasaulio kraštų. Veikia nedidelis, bet lankytojų labai mėgiamas medžioklės ir ekologijos skyrius.

NAUJOJO MUZIEJAUS KOMPLEKSO PERSPEKTYVA

Iki 2007 m. vėl susikaupė daug naujų eksponatų – juos teko laikyti lauke, tam nepritaikytose patalpose. Eksponatai nyko, būtinai reikėjo juos apsaugoti nuo atmosferinio poveikio.

Todėl pradėta ieškoti sklypo, kuriame galėtų iškilti naujasis Kelių muziejaus kompleksas. Sklypą skyrė prie Abromiškių, šalia Elektrėnų, greta magistralės A1 (plotas 5,1240 ha, kadastro Nr. 79300002, sklypo Nr. 426). Ten jis bus gerai matomas

nuo magistralinio kelio Vilnius–Kaunas–Klaipėda. Planuojamoje teritorijoje numatyta vieta perspektyviam muziejaus plėtimui.

Kelių muziejaus komplekso teritorijos paskirtis – mokslo ir mokymo, kultūros ir sporto, sveikatos apsaugos pastatų bei statinių statyba. Užstatymo pastatai – 1–4 aukštų. Užstatymo tankis – 15,0%. Užstatymo intensyvumas – 0,30.

Statant Kelių muziejaus kompleksą, siekiama sudaryti tinkamas sąlygas kaupti, saugoti, restauruoti, eksponuoti ir apsaugoti muziejines vertybes; kokybiškai pertvarkius muziejaus veiklą, ugdyti visuomenės kūrybiškumą.

Kad šie tikslai būtų įgyvendinti, numatoma modernizuoti muziejaus materialinę bazę, papildyti rinkinius naujais eksponatais, restauruoti vertybes, stiprinti muziejaus informacinę bazę, moderniomis priemonėmis ir technologijomis aktualizuoti muziejaus rinkinius ir užtikrinti visuomenei galimybę susipažinti su skaitmeninėse laikmenose sukauptu paveldu ir informacija, sudaryti sąlygas šviestis ir mokytis, ugdyti gebėjimus teikti profesionalias paslaugas ir taip prisidėti prie mokymosi, turizmo ir socialinės integracijos.

Projektą įgyvendinus tikimasi, kad muziejaus kompleksą sudarys nauji pastatai su įrengtomis ekspozicijomis, saugyklomis, restauravimo dirbtuvėmis; bus modernizuota muziejinių vertybių apsauga, ir apskaita; muziejiniai eksponatai bus prieinami visuomenei tiek tiesiogiai, tiek naudojantis informacinėmis technologijomis; muziejus taps patrauklia mokymosi, kultūrinio turizmo, laisvalaikio, socialinės integracijos vieta; atsiras galimybė organizuoti šviečiamuosius renginius, parodas, pritraukiant daugiau lankytojų.

DĖL ANKSČIAU VYKDYTO KONKURSO

2011–2012 m. buvo rengiamas Kelių muziejaus teritorijos ir pastatų projektinių pasiūlymų konkursas. Projektų pobūdis – muziejaus teritorijos suplanavimo ir pastatų projektų pasiūlymai viešai erdvei ir muziejaus kompleksui sukurti, maksimaliai panaudojant teritorijos reljefą naujiems lauko želdiniams ir vandens telkiniams, atviroms muziejaus ekspozicijoms įrengti. Atkreiptas dėmesys į kelių muziejaus komplekso pastatų šiuolaikiškumą, patogumą kelių istorijos dokumentams, kelių statybos ir priežiūros įrangai bei įrenginiams eksponuoti, jaukiai poilsio erdvei sukurti.

Konkursui buvo gauti septyni projekto darbai-pasiūlymai. Komisija juos įvertino, tačiau pirmos vietos neskyrė niekam. Iškilė keletas svarstytinų klausimų tiek vertinant landšaftinius-urbanistinius, tiek kelių muziejaus pastatų funkcionalumo, tiek projektuojamų želdinių motyvaciją, triukšmo mažinimą. Tai buvo galima vystyti bei spręsti projektavimo stadijoje, tačiau tuo metu iškilė finansavimo klausimų.